

Falkflå med Falkflågtindan i bakgrunnen. Foto: I. Johnsen.

OBJEKT NR. 155

VALNESVASSDRAGET/SVALESJAKKA

Fylke: Nordland

Kommuner: Bodø, Beiarn

Nedbørfelt: 70 km²

Skoggrense: 490 m o. h. Areal under denne: 60 %

Middelvanntføring: 7 m³/s

Laveste/høyeste punkt: 0—1155 m o. h.

Marin grense: Ca. 100 m o. h.

Kraftpotensial: 29 GWh

Naturgeografisk region: 42b, 43a

Vassdragsbeskrivelse

Vassdraget renner ut i Fjeldvika ca. 15 km sør for Saltstraumen. Det har to hovedforreininger, fra Falkflå i sørøst og Sandmo i sørvest, begge greiner har sine kilder 11 km fra utløpet. Langs disse er det flere vatn. Vassdragets sideelver renner sammen i Valnesvatnet (118 m o. h.) som er det største vatnet i vassdraget på 5,2 km². De øvrige vatna er mindre enn 0,3 km².

Klimaet er kjølig oseanisk med sterkt humide forhold. Årsnedbøren er mellom 1000 og 1500 mm. Nedbørmaksimum er om høsten og

vinteren. Middelttemperaturen for året er omkring 5° C.

Feltet har komplisert berggrunn med marmor, granitt, gneis og skifer. Morenedekket er sparsomt.

Fjellsidene og liene er bratte. Skog er utbredt i området og består hovedsakelig av ren bjørkeskog og bjørkeskog i blanding med furu. Det er også et betydelig snaufjellsareal. Myrområdene er små og mest utbredt i sørvest.

Det finnes 20 gårder langs vassdraget, som alle er fraflyttet. Området benyttes i stor utstrekning til friluftsmål og det finnes endel hytter omkring Valnesvatnet. Den nye kystriksvegen over Saltstraumen passerer forbi Valnesvatnet på nordvestsida.

Valneselva er planlagt nyttet som vannkilde for stedet Fjell og for et nytt boligfelt på Valnes.

Geofag

Berggrunnen består hovedsakelig av marmor, granitt, gneis og skiferbergarter antagelig av kaledonsk alder. Denne er komplisert deformert med dominerende nordnordøst-sør-sørvestlig strukturetning. Bergartsfordelingene er innviklet og ikke utredet i detalj for hele området. Strukturetningen og fordelingen mellom bløte bergarter som marmor og

Ref. serie 1501, blad Bodø

Naturfaglige verdier og vassdragsvern

VALNESVASSDRAGET/SVALESJÅKKA

harde bergarter, først og fremst granitt, har avgjørende innflytelse på formingen av landformene.

Feltet har et dominerende innslag av alpine former. Dette er spesielt utviklet i øst. I nord er fjellformene mer avrundete og rolige. Dette viser ulik påvirkning av landisen og lokale breer. Valnesvatnet ligger som en gryte i feltet og er omkranset av steile sider. Elva fra vatnet har stedvis utviklet en V-formet dal mot utløpet i havet.

Innover fra vatnet strekker det seg to hoveddaler. Den største går i sørøstlig retning med bred og slak bunn som ender brått i en botnliknende form. Dalsidene er nær steile og det er flere steder rasskråninger. Dalen sørover er mer et daldrag tydelig betinget av undergrunnsstruktur.

Sentrale deler av området har et tynt, usammenhengende dekke av løsmateriale. Sammenhengende dekke av morenemateriale opptrer bare i nord og vest. Marine avsetninger ved Valneselvas utløp antyder marin grense på omtrent 100 m o. h.

Områdets største geofaglige verdi ligger i vekslingene mellom bløte og næringsrike bergarter med marmor og skifer på den ene siden, og på den andre siden harde, næringsfattige bergarter som granitt. Dette virker inn på landformene og vegetasjonen.

Botanikk

Vegetasjonen viser sterke suboseaniske, mellomboreale trekk. Alle de aktuelle vegetasjonssoner er representert. Øverste del av barskogsbeltet og subalpin bjørkeskog dekker størst areal.

Skoggrensa går ved ca. 490 m o. h. Blandingsskog av furu og bjørk er vanlig opp til 250–300 m o. h. Høyere opp er bjørkeskogen enerådende. Ett ospebestand er registrert. Yngre granplantinger er vanlig på gammel kulturmark spredt over hele nedbørfeltet. Skogen dekker anslagsvis 45 % av arealet. Skogvegetasjonen er variert. Gradientene kalkrik-kalkfattig, tørr-fuktig, og lavproduktiv-høyproduktiv kommer meget godt fram. Varmekjær, kalkrik bjørkeskog står f. eks. i sterk kontrast til gråmose-røsslyng-dominerte fururabber.

Gammel eng og fattige røsslyng-gråmose-rabber er åpen vegetasjon nedenfor skoggrensa.

Myrvegetasjon dekker arealmessig bare ca. 1,5 %, men er viktig for den biologiske variasjonen i området. Myrene varierer fra fattigmyr til artsrik ekstremrikmyr.

I kanten av flere vatn opptrer det storrump, i Holmevatn nær Sandmo takrør-

sump. Vatna er varierte med hensyn på næringsinnhold og vegetasjon.

I nordøst ligger de blankskurte Falkflågtindene. I lavfjellet dominerer ulike fattige heityper med små innslag av reinrosehei.

Rasmarker og edelløvskog mangler. Gråorskoger, vierkratt i fjellet og snøleier finnes det lite av. Havstrandvegetasjonen er relativt dårlig utviklet.

342 karplanter er registrert i nedbørfeltet. For Nordland og landsdelen forøvrig er dette et høyt tall, spesielt tatt i betraktning feltets beskjedne areal.

I alt 92 fjellplanter er registrert, hvorav 3 bisentriske arter: lappøyentrost, fjelltettegras og fjellnøkleblom. Av 18 «østlige» arter gjør tyrihjelms seg mest gjeldende. 6 sørlige- og sørøstlige arter er registrert, hvorav fuglestarr, flueblom, tysbast og skogvikke er sjeldne og nær nordgrensen av sine utbredelsesområder.

Kystelementet har 6 arter. Området er spesielt rikt på kalkkrevende planter, bl. a. brunskjene (ny nordgrense) og flere orkidéarter (totalt 17 arter).

Som spesielt verdifullt og sårbart framheves Urskarområdet med sine 12 orkidéarter. Den sørvendte lia i nordenden av Valnesvatn har kalkkrevende og varmekjær furu- og bjørkeskog. Spredte, små tørrbakkesamfunn på kalkgrunn er verdifulle.

Som typevassdrag vil Valnesvassdraget muligens kunne representere underregionene 43 b og 43a.

Fugleliv

Fuglelivet i skogsområdene er stedvis nokså artsrik. Gransanger, rødstrupe og svarttrost er her ved nordgrensa for sin hovedutbredelse i Nordland. Fuglelivet er derfor av en mer midtnorsk karakter enn lenger nord.

Valnesvatnet og småvatna og myrområdene sør for dette er de viktigste områdene for våtmarksfugl. Fuglelivet i våtmarksområdene er ikke spesielt tallrikt, men 12 arter andefugler er påvist. Det er først og fremst hekkende og mytende fugl som holder til langs vassdraget, men noen ande- og vadefugler forekommer også på trekk. De kulturbundne fugleartene er i klar tilbakegang.

Fuglelivet i vassdragets hei- og fjellområder er typisk for Nord-Norge. I tillegg til de artene som er vanlige i heiområdene, finnes de fleste høyfjellsartene.

Det er registrert 105 fuglearter i vassdraget hvorav ca. 70 % er påvist eller antas å hekke i området.

Våtmarksområdene i sørvestre del av vassdraget har størst ornitologisk interesse. Disse områdene er blant de artsrike våtmarkslokalitetene i Nordland, men tetthetene er middels til lave. Området tilhører region 42, men fuglelivet i skogsområdene er typisk for region 43 som ligger lenger øst.

Ferskvannsbiologi

Nedbørfeltet har mange små vatn som med unntak av ett drenerer til Valnesvatn (5,2 km²) via vassdragets to hovedgreiner. Beskrivelsen bygger på undersøkelser i 5 vatn og 10 elvestasjoner.

Det er store variasjoner i vannkvaliteten. I de østlige områdene varierte ledningsevnen mellom 10–30 og pH 6,2–6,9. Dette tilsvarer forhold i nærliggende vassdrag ved Svartisen. I de vestlige områdene er verdiene høye, ledningsevne 60–120 og pH over 7,0. Kalsiuminnholdet viser tilsvarende store variasjoner fra 0,1 til 16,3 mg Ca/l. Valnesvatn, som er over 130 m dypt, er temperatursjiktet om sommeren med temperaturer i dyplagene på 4–6° C.

Bunndyrtetthetene og bunndyrfaunaens sammensetning i strandsonen varierer sterkt mellom sjøene. I alt 15 dyregrupper er registrert og tettheten varierte fra 60 til 1000 dyr pr. prøve med et gjennomsnitt på 200. Fjærmygg er jevnt over dominerende, og marflo, døgnfluer og sviknott er også godt representert. I Mølnevatn er det usedvanlig mye døgnfluer og marflo.

Bunndyrtetthetene på dypere vann i Valnesvatn (300–800 dyr pr. m²) er typisk for

oligotrofe sjøer, men flere dyregrupper er representert enn vanlig for oligotrofe sjøer.

I rennende vatn ble 13 dyregrupper påvist; tettheten er lav, 50 dyr pr. prøve øverst i vassdraget, og høy, 200–1600 dyr pr. prøve i Valneselva. Her er døgnfluer tallrikest, mens fjærmygg, vårfluer og steinfluer er andre viktige grupper. Øverst i vassdraget er fjærmygg og vårfluer tallrike. Faunaens sammensetning avviker endel fra sammensetningen i nærliggende vassdrag nord for Saltfjellet, bl. a. er vårfluer tallrike i deler av vassdraget.

Artsutvalget av steinfluer (14 arter) og døgnfluer (12 arter) er typiske for vassdrag nord for Svartisen. Noen få arter er relativt sjeldne i landsdelen.

Det er store variasjoner i vannkvalitet, bunndyrtettheter og gruppemangfold i vassdraget. Artsmangfoldet er moderat og typisk for nærliggende vassdrag nord for Saltfjellet. Vassdraget er lite kulturopåvirket og kan egne seg som referanseområde. Vassdraget er undersøkt tidligere og er aktuelt for forskning, spesielt det dype Valnesvatnet. Noen vatn er referansesjøer i pågående miljøundersøkelser.

Litteratur

- Hindrum, R. og Misund, H. 1981. Fuglefaunaen i Valnesvassdraget, Nordland, Nord-Norge. *Tromsø, Naturvitenskap* nr. 29, 31 s.
- Huru, H. 1982. Hydrografi og evertebratfauna i Valnessvassdraget i 1980, 25 s.
- Mølster, L. 1982. Flora og vegetasjon i Valnesvassdraget, Nordland, Nord-Norge, 55 s.